

Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 27.06.2018, sp. zn. 29 Cdo 3325/2016, ECLI:CZ:NS:2018:29.CDO.3325.2016.1

Číslo: 88/2019

Právní věta:

Soud: Nejvyšší soud

Datum rozhodnutí: 27.06.2018

Spisová značka: 29 Cdo 3325/2016

Číslo rozhodnutí: 88

Číslo sešitu: 7

Typ rozhodnutí: Rozsudek

Hesla: Akcionář, Akciová společnost, Dokazování, Náhrada škody, Péče řádného hospodáře, Představenstvo, Valná hromada

Předpisy: § 157 odst. 2 o. s. ř.

§ 182 odst. 2 obch. zák.

§ 191 obch. zák.

§ 194 odst. 4 obch. zák.

§ 194 odst. 5 obch. zák.

Druh: Rozhodnutí ve věcech občanskoprávních, obchodních a správních

Sbírkový text rozhodnutí:

I. Dosavadní průběh řízení

1. Společnost M. a. s. (dále též jen „společnost“) zastoupená kvalifikovaným akcionářem se žalobou ze dne 22. 9. 2008 domáhá zaplacení 4 536 000 Kč s příslušenstvím z titulu náhrady škody, již měli společnosti způsobit žalovaní jakožto členové jejího představenstva porušením povinnosti péče řádného hospodáře.

2. Krajský soud v Plzni rozsudkem ze dne 26. 3. 2013, č. j. 45 Cm 97/2009-141, žalobu zamítl (výrok I.) a rozhodl o nákladech řízení (výrok II.).

3. Vyšel přitom z toho, že:

[1] Podle bodu VIII. článku 2 odst. 4) stanov může společnost „emitovat vlastní dluhopisy, výši emise a emisní podmínky schvaluje valná hromada“.

[2] Podle bodu V., B článku 8 odst. 1) písm. e) stanov společnosti je představenstvo společnosti povinno (mimo jiné) „předkládat valné hromadě ke schválení návrhy na vydání dluhopisů dle

příslušných ustanovení obchodního zákoníku“.

[3] Žalovaní jsou členy představenstva společnosti.

[4] Představenstvo společnosti předložilo valné hromadě návrh „na vypsání VII. emise dluhopisů s tím, že emisní podmínky včetně vzoru dluhopisů byly předloženy písemně“.

[5] Valná hromada společnosti na zasedání konaném dne 10. 6. 2003, za účasti akcionářů vlastnicích akcie představující 99,83 % základního kapitálu, rozhodla 100 % hlasů účastnicích se akcionářů o vydání dluhopisů dle návrhu představenstva, tj. dluhopisů o nominální hodnotě 50 000 Kč, se splatností 10 let a úrokem 20 % p. a. (dále též jen „sporné dluhopisy“).

[6] Komise pro cenné papíry následně schválila emisní podmínky emise sporných dluhopisů rozhodnutím ze dne 22. 8. 2003, č. j. 45/N870/2003/2.

[7] Společnost zastoupená kvalifikovaným akcionářem má za to, že žalovaní vydáním sporných dluhopisů porušili péči řádného hospodáře, neboť úrok ve výši 20 % ročně výrazně převyšuje obvyklé úroky za obdobné dluhopisy či úvěry, a způsobili tak společnosti škodu ve výši rozdílu mezi úroky obvyklými a úrokem stanoveným pro sporné dluhopisy. Jelikož bylo upsáno 162 dluhopisů o celkové nominální hodnotě 8 100 000 Kč a společnost tak hradí ročně na úrocích 1 620 000 Kč, přičemž obvyklý úrok by nepřevýšil 6 % ročně, činí škoda 1 134 000 Kč za každý rok. Od upsání sporných dluhopisů (tj. od 1. 11. 2003) do dne podání žaloby tak jde celkem o žalobou uplatněnou částku.

4. Na takto ustaveném základu soud prvního stupně uzavřel, že bylo věcí společnosti, jak zajistí své financování. Jednou z možností byla právě emise dluhopisů. Rozhodla-li valná hromada společnosti v souladu se stanovami o vydání sporných dluhopisů a nebylo-li toto rozhodnutí v rozporu s právními předpisy či stanovami, byli žalovaní (jakožto členové představenstva) povinni toto usnesení valné hromady v souladu s § 191 zákona č. 513/1991 Sb., obchodního zákoníku (dále též jen „obch. zák.“), realizovat. Z jejich jednání tudíž společnosti nemohla vzniknout škoda, za niž by žalovaní odpovídali.

5. Rozsudkem ze dne 21. 4. 2015, č. j. 6 Cmo 59/2015-198, Vrchní soud v Praze rozhodnutí soudu prvního stupně k odvolání žalobce potvrdil (první výrok) a rozhodl o nákladech odvolacího řízení (druhý výrok).

6. Odvolací soud, přitakávaje závěrům soudu prvního stupně, zdůraznil, že do působnosti představenstva patří realizovat usnesení valné hromady, jež nejsou v rozporu s právními předpisy či stanovami. Pokud tak představenstvo učinilo, „nedošlo k porušení povinnosti žalovaných jakožto členů představenstva jednat s péčí řádného hospodáře“. Jelikož žalovaní neporušili své povinnosti členů představenstva, nepovažoval odvolací soud za potřebné se zabývat ostatními předpoklady nároku na náhradu škody.

II.

Dovolání a vyjádření k němu

7. Proti rozsudku odvolacího soudu podala společnost dovolání, majíc je za přípustné podle § 237 zákona č. 99/1963 Sb., občanského soudního řádu (dále též jen „o. s. ř.“), neboť napadený rozsudek závisí na vyřešení (níže uvedených) otázek hmotného a procesního práva, v judikatuře Nejvyššího soudu dosud neřešených (jde-li o třetí otázku), resp. při jejichž řešení se odvolací soud odchýlil od ustálené rozhodovací praxe Nejvyššího soudu (jde-li o zbývající otázky).

8. Dovolatelka má za to, že odvolací soud chybně vyřešil:

1) Otázku aplikace § 157 odst. 2 o. s. ř. odvolacím soudem (jestliže přehlédl nesprávný postup soudu

prvního stupně, který neuvedl, proč neprovedl další důkazy navrhované žalobcem).

2) Otázku způsobu a úplnosti dokazování.

3) Otázku, zda lze posuzovat porušení povinnosti člena představenstva jednat s péčí řádného hospodáře izolovaně, toliko podle § 194 odst. 4 obch. zák., bez ohledu na jednání členů představenstva před konáním valné hromady a před schválením pokynů valné hromady představenstvu.

4) Posouzení zákonnosti usnesení valné hromady o schválení emise sporných dluhopisů, na základě něhož společnost vyplácí peněžité plnění toliko členům orgánů společnosti na úkor akcionářů.

5) Posouzení přenosu důkazního břemene na člena představenstva akciové společnosti ve smyslu § 194 odst. 5 obch. zák.

9. Ve vztahu k prvním dvěma otázkám dovolatelka soudům obou stupňů vytýká, že nijak neodůvodnila, proč neprovedly jí navržené důkazy znaleckým posudkem a protokolem ze spisu soudu prvního stupně, sp. zn. 46 Cm 85/2010, čímž se jednak odchýlily od (dovolatelkou citované) ustálené rozhodovací praxe Nejvyššího soudu, a jednak nedostatečně zjistily skutkový stav.

10. Jde-li o třetí otázku, dovolatelka považuje napadené rozhodnutí za ryze formalistické. Soudy provedly pouze test, zda návrh na vydání dluhopisů podal k tomu oprávněný orgán společnosti, zda jej schválila valná hromada a zda byl realizován v souladu se zákonem. Zcela však rezignovaly na „věcný přezkum samotného návrhu“, který učinili žalovaní. Dovolatelka je přesvědčena, že jednání žalovaných členů představenstva před konáním valné hromady (formulování návrhu na vydání dluhopisů) a po valné hromadě (realizace usnesení valné hromady) nelze oddělovat; jde o „spojené nádoby“.

11. Jestliže žalovaní formulovali a následně předložili valné hromadě návrh na vydání emise sporných dluhopisů, nejednali s péčí řádného hospodáře. Nelze si totiž představit, že by kdokoliv z nich přijal dobrovolně úvěr s úrokem 20 % ročně. Žalovaní tak upřednostnili zájmy akcionářů, k nimž měli blízký vztah, před zájmy společnosti, když „nehledali cesty, jakým způsobem šetřit společnosti finanční prostředky tím, že by financování bylo zajištěno jinou cestou“. Ostatně i z dokumentů, které předložili sami žalovaní, plyne, že běžná úroková sazba činila cca 7 % ročně. V důsledku nastavené úrokové sazby zaplatila společnost za 10 let na úrocích 200 % z vypůjčené částky.

12. Skutečnost, že návrh žalovaných schválila valná hromada, nemůže nic změnit na tom, že žalovaní nejednali s péčí řádného hospodáře.

13. Odvolací soud současně přehlédl, že první žalovaný byl akcionářem s 27,31% podílem na základním kapitálu, a společně s dalšími osobami jemu blízkými disponovali více než 58 % hlasů všech akcionářů, a byl schopen představenstvem navrhované usnesení valné hromady (o vydání sporných dluhopisů) společně s osobami jemu blízkými prosadit.

14. Schválením dluhopisového programu došlo ke zvýhodnění majitelů dluhopisů na úkor těch akcionářů, kteří dluhopisy neupisali. Kvůli vyplácení vysokých úroků z dluhopisů společnost nerozdělovala zisk, a to přesto, že její provozní zisk byl relativně vysoký. Nejméně jeden akcionář přítomný nebyl majitelem dluhopisů, a na úrocích z nich vyplácených neprofitoval. Podle názoru dovolatelky tak šlo o rozdělování zisku v rozporu s kogentní zákonnou úpravou (k čemuž směřuje čtvrtá otázka předestřená Nejvyššímu soudu). I proto je jednání žalovaných (spočívající ve vydání emise sporných dluhopisů) třeba považovat za protiprávní.

15. Schválení emise dluhopisů odporuje podle dovolatelky (s ohledem na shora popsání rozložení

hlasů) i ustanovení § 56a obch. zák., a představenstvo se proto tímto pokynem valné hromady nemělo řídit.

16. Konečně dovolatelka namítá, že soudy zcela pominuly přenos důkazního břemene zakotvený v § 194 odst. 5 obch. zák.; žalovaní přitom na svoji obranu netvrdili ničeho, a tím méně pak ničeho neprokazovali.

17. Dovolatelka proto navrhuje, aby Nejvyšší soud rozhodnutí soudů obou stupňů zrušil a věc vrátil soudu prvního stupně k dalšímu řízení.

18. Žalovaní mají napadené rozhodnutí za správné a dovolání za nepřijatelné, popř. nedůvodné. Mají za to, že společnosti škoda nevznikla. Podanou žalobu považují za „zřejmý nerespekt“ k ostatním akcionářům, kteří vydání sporných dluhopisů schválili. Otázka, proč akcionáři schválili „zrovna takové usnesení“, dnes podle žalovaných „skutečně není na místě“. Navrhují, aby Nejvyšší soud dovolání společnosti odmítl, resp. zamítl.

III.

Přípustnost dovolání

19. Nejvyšší soud předesílá, že rozhodné znění občanského soudního řádu pro dovolací řízení (do 31. 12. 2013) se podává z článku II bodu 2 zákona č. 293/2013 Sb., kterým se mění zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů, a některé další zákony, a dále z části první, článku II bodu 2 zákona č. 296/2017 Sb., kterým se mění zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů, zákon č. 292/2013 Sb., o zvláštních řízeních soudních, ve znění pozdějších předpisů, a některé další zákony.

20. Dovolání nesměruje proti žádnému z usnesení vypočtených v § 238a o. s. ř.; může být tudíž přípustné pouze podle § 237 o. s. ř.

21. První otázka dovolání nečiní přípustným již proto, že jí dovolatelka odvolacímu soudu vytýká toliko (údajnou) vadu řízení, aniž v této souvislosti otevírá jakoukoliv otázku hmotného či procesního práva, na jejímž posouzení napadené rozhodnutí spočívá.

22. Nehledě k řečenému napadené rozhodnutí vytýkanou vadou netrpí; jakkoliv tak odvolací soud neuvedl výslovně, je z jeho odůvodnění patrné, že (ve shodě se soudem prvního stupně) nepovažoval za potřebné doplnit dokazování o dovolatelkou navrhované důkazy, jimiž měl být prokázán vznik a výše škody, neboť pro zamítnutí žaloby postačoval jím přijatý závěr, že žalovaní neporušili své povinnosti (jelikož pouze realizovali usnesení valné hromady).

23. Druhou „otázkou“ dovolatelka ve skutečnosti brojí toliko proti skutkovým zjištěním a nevystihuje tak jediný přípustný důvod, který má k dispozici (srov. § 241a odst. 1 o. s. ř.); ani tato „otázka“ tudíž nečiní dovolání přípustným.

24. Konečně na posouzení páté otázky předestírané dovolatelkou napadené rozhodnutí nezávisí (odvolací soud své rozhodnutí nezaložil na závěru o neunesení důkazního břemene). Proto dovolání nemůže být přípustné k jejímu zodpovězení.

25. Nicméně dovolání je přípustné k řešení jím otevřených (a v judikatuře Nejvyššího soudu dosud neřešených) otázek, zda lze na členy představenstva, jež „realizují“ usnesení valné hromady o vydání dluhopisů, klást požadavek péče řádného hospodáře (§ 194 odst. 5 obch. zák.), a zda vydání dluhopisů může být jedním odporujícím zákonným pravidlům upravujícím rozdělování zisku (či jiných vlastních zdrojů).

IV. Důvodnost dovolání

26. S ohledem na skutkové okolnosti projednávané věci je pro její posouzení rozhodný zákon č. 40/1964 Sb., občanský zákoník, a zákon č. 513/1991 Sb., obchodní zákoník [srov. § 3028 zákona č. 89/2012 Sb., občanského zákoníku, a § 775 zákona č. 90/2012 Sb., o obchodních společnostech a družstvech (zákon o obchodních korporacích); dále též jen „z. o. k.“].

27. Odvolací soud - vycházejí z toho, že rozhodnutí o vydání dluhopisů náleží do působnosti valné hromady v souladu s § 187 odst. 1 písm. n) obch. zák. a bodem VIII. článkem 2 odst. 4) stanov - uzavřel, že realizovali-li žalovaní usnesení valné hromady, jednali bez dalšího řádně a žádnou povinnost neporušili.

28. Uvedený závěr odvolacího soudu však není správný.

29. Členové představenstva jsou povinni vykonávat svou působnost s péčí řádného hospodáře (§ 194 odst. 5 věta první obch. zák.). Z ustálené judikatury Nejvyššího soudu se přitom podává, že členové představenstva odpovídají za řádný (v souladu s požadavkem péče řádného hospodáře jsou) výkon funkce, nikoliv za výsledek své činnosti. Jedná-li člen představenstva s péčí řádného hospodáře, není povinen hradit společnosti škodu, byť by v důsledku takového jednání vznikla. Aby dostal požadavku péče řádného hospodáře, je člen představenstva povinen jednat při výkonu své funkce (mimo jiné) s potřebnými znalostmi, a tedy i informovaně, tj. při konkrétním rozhodování využít rozumně dostupné (skutkové i právní) informační zdroje a na jejich základě pečlivě zvážit možné výhody i nevýhody (rozpoznatelná rizika) existujících variant podnikatelského rozhodnutí (srov. např. rozsudky Nejvyššího soudu ze dne 29. 4. 2013, sp. zn. [29 Cdo 2363/2011](#), a ze dne 26. 10. 2016, sp. zn. [29 Cdo 5036/2015](#), uveřejněné pod č. 75/2013 a 131/2017 Sb. rozh. obč.).

30. Součástí péče řádného hospodáře je i povinnost nezbytné loajality, tj. povinnost člena představenstva dát při rozhodování v představenstvu přednost zájmům společnosti před zájmy svými či zájmy třetích osob, včetně zájmů akcionáře, který jej do představenstva vahou svých hlasů prosadil (srov. např. rozsudky Nejvyššího soudu ze dne 24. 2. 2009, sp. zn. [29 Cdo 3864/2008](#), či ze dne 15. 2. 2018, sp. zn. [29 Cdo 2791/2016](#)).

31. Uvedené požadavky na výkon funkce se prosadí i v případě, že představenstvo jedná na pokyn valné hromady, udělený v souladu s právními předpisy a stanovami (§ 194 odst. 4 obch. zák.). Jak totiž přiléhavě zdůrazňuje dovolatelka, jednání členů představenstva před a při svolání zasedání valné hromady, na tomto zasedání a následně při realizaci pokynu valné hromady, nelze posuzovat odděleně.

32. Jestliže představenstvo společnosti navrhuje valné hromadě, aby přijala určité usnesení, jímž se následně bude představenstvo řídit (jež bude „realizovat“), jsou jeho členové povinni postupovat v souladu s požadavkem péče řádného hospodáře (viz výše) již při svolávání valné hromady, při formulování návrhu usnesení, jež má valná hromada přijmout, jakož i při poskytování všech relevantních informací akcionářům tak, aby mohli na valné hromadě rozhodovat s dostatečnou znalostí věci a při vědomí výhod, nevýhod a rizik spojených s (představenstvem navrhovaným) usnesením valné hromady. Nepostupují-li tak a valné hromadě navrhnou usnesení, o němž ví či musí vědět (kdyby jednali s péčí řádného hospodáře), že je pro společnost nevýhodné (že není v jejím zájmu) a může jí způsobit újmu, zásadně porušují povinnost jednat s péčí řádného hospodáře a odpovídají společnosti za jí způsobenou újmu realizací takového usnesení valné hromady stejně, jako kdyby zde žádného pokynu nebylo.

33. Nesprávnost názoru přijatého odvolacím soudem je ještě zjevnější v situaci, kdy členové

představenstva současně (sami jakožto akcionáři či prostřednictvím osob jednajících s nimi ve shodě) disponují počtem hlasů dostatečným k prosazení usnesení valné hromady. Názor, podle něhož plní-li představenstvo pokyn valné hromady, jeho členové bez dalšího neodpovídají za újmu způsobenou společností takovým jednáním, vede ke zjevně neudržitelnému závěru, že členové představenstva se zproští odpovědnosti za škodu již jen tím, že si (sami či s pomocí osob jednajících s nimi ve shodě) určité rozhodnutí „odhlasují“ na valné hromadě (v podobě pokynu pro představenstvo).

34. Shora řečené platí v případě, že valná hromada je oprávněna udělit představenstvu pokyn, jímž se představenstvo musí řídit (srov. např. ustanovení § 51 odst. 2 z. o. k., jež se v projednávané věci *ratione temporis* neprosadí).

35. V poměrech projednávané věci však odvolací soud zcela přehlédl, že rozhodnutí o tom, jakým způsobem bude financován provoz společnosti, je součástí řízení podnikatelské činnosti společnosti, tedy jejího obchodního vedení, jehož zabezpečení náleží bez dalšího představenstvu (§ 192 odst. 1 věta první obch. zák.) [k vymezení obchodního vedení v judikatuře srov. zejména rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 25. 8. 2004, sp. zn. [29 Odo 479/2003](#), uveřejněný pod číslem 80/2005 Sbírky soudních rozhodnutí a stanovisek, a v právní teorii pak např. Černá, S., Čech, P. Kde jsou hranice obchodního vedení?, Právní fórum, 2008, číslo 11, s. 453 až 459, či Eichlerová, K. in Černá, S., Štenglová, I., Pelikánová, I. a kol. Právo obchodních korporací. 1. vydání. Praha: Wolters Kluwer ČR. 2015, s. 348].

36. Ustanovení § 194 odst. 4 *in fine* obch. zák. pak zapovídá, aby kdokoliv (včetně valné hromady, resp. akcionářů) uděloval představenstvu pokyny týkající se obchodního vedení společnosti.

37. Nejde-li tudíž o vyměnitelné či prioritní dluhopisy (srov. § 160 obch. zák.), náleží rozhodnutí o tom, že společnost získá finanční prostředky na svůj provoz emisí dluhopisů, do působnosti představenstva, a stanovy nemohou určit jinak. Usnesení valné hromady přijaté podle bodu VIII. článku 2 odst. 4) stanov tudíž není pokynem valné hromady, který by představenstvo muselo plnit, ale pouhým (stanovami předvídaným) vnitřním omezením představenstva při vydávání dluhopisů.

38. Z řečeného se podává, že v poměrech projednávané věci je pro posouzení, zda žalovaní jednali při vydání sporných dluhopisů s péčí řádného hospodáře, zcela bez významu, že o vydání dluhopisů rozhodla (též) valná hromada.

39. Přisvědčit je třeba taktéž názoru dovolatelky, podle něhož vydání dluhopisů může být – podle okolností konkrétního případu – jednáním porušujícím (obcházejícím) zákonná pravidla rozdělování zisku či jiných vlastních zdrojů, a to zejména tehdy, kdy by účelem emise dluhopisů bylo rozdělit mezi (některé) akcionáře či další osoby (formou úroků z dluhopisů) zdroje společnosti za podmínek, za kterých by společnost zisk ani jiné vlastní zdroje podle zákonných pravidel rozdělit nemohla (např. na úkor části akcionářů či v rozporu s tzv. bilančním testem dle § 178 obch. zák.). Z dosavadních skutkových zjištění však nelze učinit závěr, zda tomu tak bylo v projednávané věci.

40. Jelikož právní posouzení věci odvolacím soudem není správné a dovolací důvod podle § 241a odst. 1 o. s. ř. byl uplatněn právem, Nejvyšší soud, aniž ve věci nařizoval jednání (§ 243a odst. 1 věta první o. s. ř.), rozsudek odvolacího soudu podle § 243e odst. 1 o. s. ř. zrušil. Protože důvody, pro které nemohlo obstát rozhodnutí odvolacího soudu, dopadají i na rozsudek soudu prvního stupně, zrušil dovolací soud i jej a věc vrátil soudu prvního stupně k dalšímu řízení (§ 243e odst. 2 věta druhá o. s. ř.).

41. Právní názor Nejvyššího soudu je pro soudy obou stupňů závazný (§ 243g odst. 1 část věty první za středníkem, § 226 o. s. ř.).